

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARNI KASB TANLASHGA QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYALARNING MAZMUNI

Abduqodirova Ozoda A'zam qizi

Toshkent viloyati pedagogik mahorat markazi o'qituvchisi
abduqodirovaozoda96@gmail.com, +998 99 874 96 04

Annotatsiya: Maqolada Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kasb tanlashga qiziqishlarini shakllantirish texnologiyalarning mazmuni, dolzarbligi, maqsadi, yo'llari, natijalari aks ettirilgan.

Tayanch so'zlar: Kasblar, texnologiya, ekskursiya, ta'lim, qobiliyat, qiziqish, ilm-fan, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, didaktik o'yinlar, rolli o'yinlar.

Annotation: The article reflects the content, relevance, purpose, methods, and results of technologies aimed at developing interest in career choice among senior preschool children.

Keywords: Professions, technology, excursion, education, ability, interest, science, personality-oriented education, didactic games, role-playing games.

Аннотация: В статье отражены содержание, актуальность, цель, пути и результаты технологий, направленных на формирование интереса к выбору профессии у детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: Профессии, технология, экскурсия, образование, способности, интерес, наука, личностно-ориентированное обучение, дидактические игры, ролевые игры.

KIRISH

“Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni ijrosini ta'minlash, shuningdek, ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarga samarali ta'lim-tarbiya berish hamda qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida Vazirlar Mahkamasining qarori bilan Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standarti tasdiqlandi.

Davlat standartida har bir bolaning ta'lim olishga bo'lgan qiziqishlarini va ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlash, har bir bolaning, shu jumladan jismoniy yoki psixik rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolaning maktabgacha ta'lim va tarbiya olishga bo'lgan huquqini amalga oshirish imkoniyatining tengligi, xorijiy mamlakatlarning ta'lim sohasida tajribasidan milliy xususiyatlarni hisobga olgan holda foydalanish, ularga ta'lim berishda innovatsion pedagogik va axborot texnologiyalardan foydalanish zarurligi keltirib o'tilgan.

Shunga ko'ra, maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kasb tanlashga qiziqishlarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Bolalarning qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda ularni kelajakda turli kasblarni tanlashga qiziqishlarini shakllantirish lozim.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kasb tanlashga qiziqishlarini shakllantirish bo'yicha bir qator olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, N.N.Djamilova, D.R.Babaeva, M.N.Agzamova, G.Nazarova, I.To'ychieva,

Loginova, V.P. Kondrashov T. A. Markova, V. G. Nechayeva, Kozlova tomonidan o'rganilgan.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy rivojlanishi va ularning tizimli bilimlarni o'zlashtirish muammosi kontekstida kattalar ishi haqida bolalarning g'oyalarni shakllantirish yo'llarini (yo'llarini) aniqlash bo'yicha muhim tadqiqotlar olib borildi (S. P. Kryagjde, V. I. Loginova, L. A. Misharina, V. N. Paramzin, N. S. Pryajnikov, V. I. Tyutyunnik, P. A. Shavir, D. B. Elkonin, V. A. Yashchenko). Biroq, o'tkazilgan tadqiqotlarning aksariyati bolaning mehnat operatsiyalarini o'zlashtirishga qaratilgan bo'lib, uni kelajakdagi mumkin bo'lgan kasbiy faoliyat sohasiga yo'naltirishga emas.

Maktabgacha ta'lim sohasida V.I. Loginova, L.A.Misharina, D.B.Elkonin tomonidan bolalarni kattalar mehnati bilan tanishtirish borasida ish olib bordilar. Ammo ularning ishlari bolalarni kasbga yo'naltirish emas, balki ularni mehnat tarbiyasiga qaratilganligi bilan ajralib turadi.

V.P. Kondrashov tomonidan "Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyati sharoitida kasblar dunyosi haqida g'oyalarni shakllantirish" mavzusida ilmiy tadqiqot ishlari amalga oshirilgan bo'lib, u tomonidan bolalar kasblar bilan tanishtirishda rolli o'yinlarga alohida e'tibor berdi va "Kasblar alifbosi" nomli dasturni ishlab chiqdi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida turli xil metod va o'yinlardan foydalanish uchun eng avvalo, tarbiyachidan har bir mashg'ulotga ijodiy yondashishni va izlanuvchanlikni talab etadi.

Shakllar

- 1.Rivojlantiruvchi markazlarda faoliyat
- 2.Ekskursiya
- 3.Tadbirlar
- 4.Kasb egalari bilan suhbatlar

Texnologiya va metodlar

Suhbat

Klaster

Suyjetli-rolli o'yinlar

Ta'limiy o'yinlar

Vositalar va shart-sharoit

Multimedia,

Tarqatma materiallar,

"Zamonaviy kasblar" metodik qo'llanma,

Kasbga doir o'yinlar to'plami,

Kasbga oid ish qurollari va jihozlar

Shu o'rinda maktabgacha katta yoshdagi bolalarni kasblar bilan tanishtirishda ota-onalarni ham ushbu ta'lim jarayoniga jalb qilish ham yaxshi samara beradi. Aksar xorij davlatlarida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda kasbga nisbatan qiziqishni shakllantirishda mashg'ulotlar jarayoniga bevosita ularning ota-onalari jalb qilinadi.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kasbga qiziqishni shakllantirishda tarbiyachi har bir bolaning qiziqish va qobiliyatlarini hisobga olgan holda, ularni

shu kasbga yo'naltirishlari lozim. Bolalarning kelajakda qanday inson bo'lishlari va qaysi kasbni egallashlari aynan maktabgacha yosh davrida yaqqol namoyon bo'ladi. Bizning maysadimiz ham yurtimiz ravnaqiga hissa qo'shadigan barkamol avlodni tarbiyalab voyaga yetkazishdan iboratdir. Shu sababdan, maktabgacha yosh davridan bolalarni kasb tanlashga qiziqishni shakllantirish muhim hisoblanadi.

NATIJALAR

Kuzatishlar, ekskursiyalar guruhdan tashqarida, bolalarni kattalar ishi bilan tanishtirish, yorqin hissiy taassurotlarning to'planishiga hissa qo'shdi.

Bolalar bog'chasining kir yuvish xonasi, tibbiyot bo'limi, pochta bo'limi, do'kon, piyodalar o'tish joyiga bo'lgan ekskursiyada bolalarda muloqot faolligi, kasblarga qiziqish ko'rsatildi. Kir yuvish ishchilari, sotuvchi, yo'l harakati politsiyasi inspektori bilan muloqotda bo'lganida, bolalar kiyim-kechaklariga e'tibor berishdi, sotuvchiga, kir yuvishchiga - kiyimlarini ifloslantirmaslik uchun, inspektorga - haydovchilar ko'rishlari uchun bu kerakligini tushuntirdilar. Mehnat bilan tanishtirishning tarbiyaviy samaradorligi nafaqat mehnatning qaysi turi kuzatilayotganiga, balki bolalar e'tibori uning qaysi jihatlariga qaratilganligiga ham bog'liq. Bolalar o'zlari faol harakat qilish imkoniyatiga ega bo'lganda, ular kattalar ishi haqida aniqroq va to'liqroq g'oyalarni oladilar, ularga taqlid qila boshlaydilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar o'yin orqali odamlarning ishini tasvirlash, tavsifdan ma'lum bir kasb nomini taxmin qilish, ishda yordamchi narsalardan foydalanish qobiliyatini mashq qildilar. Amalga oshirilgan ishlar natijasida bolalarning nutqi faollashdi, xotirasi rivojlandi, maktabgacha yoshdagi bolalarning so'z boyligi to'ldirildi.

Rolli o'yinlarda bolalar nafaqat o'zlarining his-tuyg'ulari va taassurotlarini aks ettirdilar, balki rolli o'zaro ta'sir qoidalariga, uning ijtimoiy ahamiyatiga, o'rinbosar ob'ektlardan foydalanishga va mustaqil ravishda yangi atributlarni yaratishga ongli ravishda rioya qilishni o'rgandilar.

Rolli o'yinda bolalar kattalar dunyosini takrorlaydilar. Bu yerda ular xayoliy vaziyat yaratadilar, atrofidagi kattalar obrazlarida o'z rollarini o'z zimmlariga oladilar va uni o'zlari yaratgan o'yin muhitida bajaradilar. Masalan, kasalxonada o'ynab, ular o'z kabinetida bemorlarni qabul qiladigan shifokorni tasvirlaydilar.

Rolli o'yinda rollarni o'z zimmasiga olish, kattalarning harakatlarini qayta tiklash, bola ularning his-tuyg'ulariga singib ketadi, ularga hamdard bo'ladi, odamlar o'rtasidagi munosabatlarda harakat qila boshlaydi, kasblar dunyosi haqida g'oyalar shakllanadi.

MUHOKAMA

Hozirgi kunda maktabgacha katta yoshdagi bolalarni zamonaviy kasblarga qiziqishni shakllantirishda o'yinlar, ekskursiyalar muhim hisoblanadi. Ekskursiya davomida bolalar o'z ko'zlar bilan jonli obyektini, insonlar mehnatini, jarayonni kuzatadilar, bu borada kasb egalari bilan suhbatlashishlari, savollarga javob olishlari ham mumkin. Masalan, bolalarni aloqa kompaniyasiga ekskursiyaga olib borib, kompaniya binosi, uning ichki va tashqi ko'rinishi, u erdagi ish jarayoni hamda aloqa operatorlarning mehnati bilan tanishishlari ham mumkin. Bundan

tashqari, biz bolalarni atelyelarga, qurilish obyektlariga, televideniya, IT-maktablarga, fotostudiyalarga, ishlab chiqarish korxonalariga, muzeylarga, teatrlarga, sport klublariga turli kasblar bilan tanishtirish uchun ekskursiyalarga olib borishimiz mumkin.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlar jarayoniga milliy gvardiya xodimlari, dasturchi, styuardessa, advokat, fotograf, arxitektor, tadbirkor, tarjimon, reportyor, dizayner, olimlar, journalist kabi kasb egalarini taklif qilishimiz va ular bilan suhbatlar tashkil etishimiz mumkin. Bunday mashg'ulotlarda bolalar kasb egalarining o'zlariga haqida hikoyalarini eshitadilar, ularga savol bilan murojaat qiladilar, birgalikda suhbat olib boradilar.

XULOSA

Jamiyatdagi kasblar dunyosi murakkab, dinamik, doimo rivojlanib boruvchi tizimdir. Kasb-hunarga munosabat shaxsning ijtimoiylashuvi jarayonida shakllanadi, bu maktabgacha yoshdagi davrni ham qamrab oladi. Kattalarning mehnatga hissiy munosabati bolalarga katta ta'sir ko'rsatadi. Bolalarni kattalar mehnati bilan tanishtirish nafaqat tizimli bilimlarni shakllantirish vositasi, balki ularni kattalar dunyosi bilan tanishtirish, bolalarni odamlar bilan muloqot qilish tajribasiga ega bo'lishning muhim ijtimoiy va hissiy vositasidir. Bolalar kasblar haqidagi bilimlarni kengaytirish va aniqlashtirish, so'z boyligini faollashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Kattalar va bolalar o'rtasidagi tasodifiy suhbat bolalarning rivojlanishini ta'minlaydi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni mehnatga jalb qilish muammosi o'tmishdagi taniqli o'qituvchilarning asarlarida ham o'z ifodasini topgan. Mehnat va mehnatga ta'limning asosiy vazifalari K.D. Ushinskiy mehnat qilish odatlari bilan bir qatorda bolalarda mehnatga hurmat va mehr uyg'otishni ham ko'rib chiqdi. Mehnatga hurmatli munosabatni tarbiyalash uchun bolalarda hayotga, mehnatga jiddiy qarashni asos qilib shakllantirish kerak. Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalarning mehnat va kasblar dunyosi haqidagi g'oyalarini shakllantirish maktabgacha ta'limda dolzarb jarayondir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. SH. Sodiqova "Maktabgacha pedagogika" Toshkent. 2013 yil
2. F.R.Qodirova, Sh.Q.Toshpo'latova, N.M.Qayumova, M.N.A'zamova. "Maktabgacha pedagogika" Darslik. Toshkent. 2019 yil
3. Sh.Sh.Safarov, D.Karim, N.G.Salohiddinova. Kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2007 y
4. Dj.R.Gulyamov, D.A,Mamatqulov, M.T.Axmedova va boshqalar. Neyropedagogika. Metodik qo'llanma. TDPU. 2017 yil
5. B.X.Xodjayev. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent. 2017 yil
6. Hasanboyeva O.U. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. –T.: Ilm ziyo. 2006.
7. Djurayev R.X. Ta'limda interfaol texnologiyalar. – T.: Sano-standart, 2010.- 87 b.